

Nr 70.

Av herr **Larsson, Johan August, m. fl.**, *angående reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft.*

Under en följd av år har kungl. vattenfallsstyrelsens prispolitik på den till landsbygden levererade elektriska kraften varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Vid föregående års riksdag framfördes sålunda i motion II: 305 förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om taxesänkning. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott avstyrkte emellertid motionen under motivering, att vattenfallsstyrelsens taxor utan riksdagens åtgörande visade nedgående tendens. »Vid sådant förhållande», säger utskottet, »och då utskottet, som alltjämt håller före, att ett förbilligande av den till landsbygden levererade kraften bör eftersträvas, med stöd av de anförda uppgifterna anser sig för tillfället kunna utgå ifrån, att vattenfallsstyrelsen jämväl i fortsättningen kommer att i möjligaste mån tillgodose detta önskemål, är enligt utskottets mening något ingripande från riksdagens sida för närvarande icke av behovet påkallat». Detta utskottets yrkande blev av kammaren bifallet.

Det skall också erkännas, att en taxesänkning även fr. o. m. innevarande år genomförts, men kvar står alltjämt en alltför ojämn fördelning för olika avnämare, enligt vårt förmenande till stort men för landsbygden, ävensom kravet på det från vattenfallsstyrelsen senare presenterade konjunkturtillägget, landsbygdens krav på kraftigare sänkning av taxorna, större likformighet i debiteringen samt återbetalning av redan erlagt konjunkturtillägg.

Som bilaga följer dels en av sekreteraren och rådgivande ingenjören vid Elektriska centralföreningen för västra Sverige u. p. a., Trollhättan, Emil H. Andersén, verkställd utredning av vattenfallsstyrelsens landsbygdselektrifiering inom Trollhättedistriktet, dels avskrift av till Konungens ställda skrivelser från ovannämnda förening efter hållna sammanträden i Trollhättan den 28 sistförflutna december och i Uddevalla den 4 innevarande månad.

Ifrågavarande aktstycken giva en inblick i förhållanden, som enligt vårt förmenande äro av rent skrämmande natur. Taxornas mångfald, likvärdiga avnämares helt olika debitering samt vissa statens tjänstemäns egendomliga uttalanden äro näppeligen ägnade att ingiva respekt för staten som affärsdrivare. Den har förr beskyllts för benhård formalism, det förefaller som skulle kungl. vattenfallsstyrelsen pendlat över till alltför stor »smidighet» för att nu icke använda ett starkare ord. Dess bättre har det emellertid visat sig i det sunda moderna affärlivet, att

principfasthet och smidighet ingalunda behöva utesluta varandra. Att gent emot ett statens affärsdrivande verk behöva uppträda prutande som gångna tiders marknadsuppköpare är icke ägnat ingiva förtroende, och att köparen skulle, som det synes framgå av bilagda undersökningsprotokoll, vara beroende av vederbörande tjänstemäns temperament än mindre.

Landsbygdens befolkning, enkannerligen jordbruksnäringens utövare, genomgår för närvarande en ekonomisk kris, vars verkningar statsmakterna ägna ett stort och erkännansvärt intresse. Det förefaller därvidlag vara helt naturligt, att uppenbara orättvisor gent emot denna samhällsgrupp i första hand beivras. Och då de förhoppningar, som i ovan citerade utskottsutlåtande vid förra riksdagen icke i den utsträckning man väntat infriats, synes det helt naturligt med ett riksdagens ingripande. Den av vattenfallsstyrelsen gent emot förra årets motionärer i ämnet gjorda erinringen om i verket investerat kapitals räntabilitet, att i uppgivna procent icke ingick kapitalvärdet av outbyggda vattenfall, förefaller något egendomligt, och konsekvenserna av tillämpningen av en dylik beräkning äro ägnade ingiva oro, ty då vet man sannerligen icke, var verkets krav på sin avnämare kan stanna.

Men icke endast omtanken om de närmast ekonomiskt intresserade bör härvidlag vara för riksdagens ståndpunktstagande utslagsgivande.

Vi hava icke ansett lämpligt ingå på vilken eller vilka taxor som böra tillämpas gent emot avnämare av statens elektriska kraft utan hänvisa härvidlag till bifogade utredning i ärendet. Däremot anse vi ett riksdagens uttalande för lägre och likvärdiga taxor för landsbygdselektrifieringen vara oundgängligen nödvändigt för att erhålla rättelse i de abderitiska förhållanden.

Vi hemställa därför,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla,

att åtgärder för en reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft i huvudsaklig överensstämmelse med bifogade utredning vidtagas och att därvid särskild hänsyn toges till de s. k. bygdetaxorna, samt

att återbetalning av redan erlagda konjunkturtilllägg måtte ske.

Stockholm den 20 januari 1930.

J. A. Larsson.

Joh. Johansson,
Friggeråker.

August Johansson.

Bilaga.

Till Konungen.

Lantbrukare och andra av landsortens befolkning inom västra Sverige, abonnenter å elektrisk energi från Trollhätte kraftverk, samlade till överläggning i Trollhättan, få härmed fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på vattenfallsstyrelsens godtyckliga prispolitik mot moder-näringsens utövare, respektive de elektriska landsbygdsföreningarna, vilken i ekonomiskt hänseende hittills omöjliggjort en alldeles nödvändig, mera allmän, rationell elektrifiering.

Redan nu finnas emellertid jordägare, som, så att säga, maskinellt elektrifierat sitt jordbruk. När dylika gårdar föreningsvis sammanförts till större grupper förbrukare, är jämförelse med industri tillämplig.

Därtill kommer att landsbygdsföretagen genom de långa ledningarna äro utsatta för större omkostnader än industrien genom underhåll och ledningsförluster.

Storindustrien och *specialindustrien* arbeta vid priser på något öre per kWh.

Andra industrier arbeta vid priser på 5—4 öre per kWh.

Landsortens befolkning får betala för högspänningsström under 1930, medelpriser för herrgårdstaxan (60:00 + 6) av 12.5 öre per kWh, för den s. k. landsbygdstaxan vid kronor 2:00 / enhet 10—8.5 öre per kWh, samt vid industritaxor för landsbygdsföreningarna 6.5 öre per kWh, med utnyttjande inom normalt cirka 1,250—2,000 timmar.

Som synes föga enhetlighet.

Vi hemställa i underdånighet att Eders Kungl. Maj:t ville taga denna för oss så viktiga fråga under närmare prövning, samt undersöka betydelsen av billig kraft för jordbruket respektive landsbygdsföreningarna, i likhet med industrien och småstäderna.

Vi hemställa icke blott att samtliga jordbrukare, respektive elektriska distributionsföreningar och likställda, må komma i åtnjutande av direkt lägre taxor vid nuvarande utnyttjning, respektive likformig, enhetlig behandling från vattenfallsstyrelsens distriktsingenjörers sida, utan fastmer även om en taxeform, som mera underlättar en större förbrukning.

Den nuvarande landsbygdstaxans priser sjunka vid ökad utnyttjning ytterst långsamt och betydligt mindre än taxor av industrityp.

Vi hemställa att förslagsvis huvudsakligen följande taxeform måtte förordas:

a) Bottenkraftavgift av 160 kronor per kW och år.

(Effekt valfri.)

Bygdenätsavgift av 1:60 per enhet och år för uttag vid såväl 10 som 3 kW.

(Lika för alla.)

Förbrukningsavgift av 1 öre per kWh under hela året.

Vi hemställa vidare om:

- b) Revidering av och enhetlig beräkning av enheter.
- c) Kraftkontrakt löpande på kort tid eller i högst fem år med 3 månaders uppsägning.
- d) Återbetalning av de godtyckligt fixerade byggnadstilläggen, de s. k. konjunkturtilläggen, som vattenfallsstyrelsen medelst extra kontrakt tilltvang sig under det svåraste, elektriska belysningsbehovet.
- e) Åtgärder från vattenfallsstyrelsens sida för avveckling av systemet »egen» direktleverans till större egendomar, mindre industrier och kvarnar etc., inom respektive föreningars distributionsområden.
- f) Åtgärder från vattenfallsstyrelsens sida för understöd och samarbete med våra lokala, elektriska kraftstationer.
- g) Åtgärder från Kungl. Maj:ts sida för att bringa bygdekraftslagen i praktisk tillämpning.

Trollhättan den 28 december 1929.

Underdånigst:

Elektriska Centralföreningen för västra Sverige u. p. a.

Johan Johansson,
Vårgårda.

A. F. Bjurström,
Althem.

Linus Karlsson,
Broddarp.

Karl Svenson,
Örastom.

A. L. Edlund,
Gårdhem.

Avskrift.

Utredning och rapport angående vattenfallsstyrelsens landsbygds- elektrifiering inom Trollhättedistriktet.

På särskilda uppdrag har undertecknad verkställt utredning angående kungl. vattenfallsstyrelsens elektrifieringsmetoder, villkor och taxor inom västra Sverige eller Trollhättedistriktet.

Allmänheten, speciellt landsbygdens befolkning, tänka sig oftast kungl. vattenfallsstyrelsen respektive dess elektrifieringsmetoder, villkor och taxor jämförliga med t. ex. kungl. telegrafstyrelsens metoder och taxor eller postverkets enhetspriser.

För utomstående torde det därför vara nödvändigt att lämna en redogörelse eller rapport över den nu uppkomna ställningen.

Vad är anledningen till den stämning, som råder mot vattenfallsstyrelsen, eller årligen och regelbundet återkommande protestmöten, riksdagsmotioner etc.?

Svaret torde överskådligast klarläggas i efterföljande moment a, b, c, d.

a) Brist på enhetlig behandling av fullkomligt likartade och lika stora eller lika belägna elektrifieringsföretag. *Reglemente.*

Om något enhetsreglemente finnes, så torde det dock icke vara officiellt.

Den synbara bristen på enhetlighet motsäger dock förekomsten av dylikt reglemente eller riktlinjer för elektrifieringen respektive prisfrågan.

b) Långa, ända till 10—20 års kontrakt. *Kontraktstider.*

Nekar vederbörande att t. ex. skriva på ett 10-års kontrakt å högsta taxepriset, hotar distriktsingenjören genast med avkoppling.

c) Den höga och för allmänheten även svårbegripliga landsbygdstaxan i jämförelse med industriens och småstädernas enkla och billiga taxor av industrityp med låga kWh-priser. *Landsbygdstaxan.*

d) Hos de flesta föreningarna hava utöver det egentliga kontraktet, sedan föreningarna delvis kommit i gång, stolpsättningen börjat eller arbetet fortskridit så långt, att det knappast kunnat inställas, av respektive distriktsingenjör tilltvingats ett extra tilläggskontrakt å betydande, men högst olika, fixerade summor. *Extra engångsavgift.*

I samband härmed erinras om den sedan flera år tillbaka ifrågasatta aktionen för i lag fastställd s. k. elektrisk bygdekraft. *Bygdekraftsaktionen.*

Detta är ett av de betydelsefullaste, men minst observerade landsbygdssträvande till erhållandet av billig energi för bygden kring Trollhättan och i fortsättningen även kring Lilla Edet, Vargön m. fl.

Det verkliga nettopris Västerbygdens vattendomstol eller Bygdekraftsinstitutet om något år kommer att fixera, och vilket pris så småningom även kommer att fastställas av Kungl. Maj:t, torde bliva en betydelsefull siffra, med vars hjälp man kan ange storhetsordningen för moder näringsens extra beskattning i elektrifieringshänseende.

De metoder styrelsens tjänstemän sökt tillämpa för att hindra aktionen har i viss mån mycket kraftigt i stället bidragit att öka intresset.

För att klarlägga graden eller få ett belägg för godtyckligheten även inom denna del av styrelsens verksamhet anföres såsom exempel trenne uttalanden av kraftverksdirektören i Trollhättan.

1) Bygdekrafts- och protestmöte i Vänersborg den 4 december 1926. Direktörens svar på prisfrågor: »Bygdekraftspriset kan beräknas efter 10 eller flera olika metoder.»

2) Vattendomstolens sammanträde å tingshuset i Trollhättan den 26 augusti 1929.

Undertecknad hade föreslagit två slag av elektriska mätare så beskaffade, att för de fall det till bygdekraftsmottagaren utgående effektbeloppet av någon anledning överskreds, automatisk uppmätning respektive registrering av överkraften skulle ske.

Direktörens svar: »Nej, det gå vi icke med på. Så snart effekten överskrides kopplas kraften ifrån, så att kommunen får ligga i mörker eller blir utan kraft.»

3) Sammanträde med kraftsverksdirektören i Trollhättan.

Vittne: Advokat H. Brodén.

På förfrågan om »frivillig» leverans av elektrisk bygdekraft.

Direktörens svar: »Vi skola göra allt vad vi kunna för att hindra och försvåra saken. Vi skola engagera ett helt kontor med ingenjörer och

biträden för att behandla frågan samt göra det så ohyggligt dyrt som möjligt.»

*Olika taxefor-
mer och till-
komsten
därav.*

Som exempel på tillkomsten av olika taxeformer anföres:

1) Sotenäs elektriska distributionsförening och Smögens elektriska, Bohuslän.

Båda anläggningarna utgå från samma huvudlinje samt delvis från en och samma staten tillhörig tertierstation.

Kyrkoherden, ordförande i Sotenäs E. D. F., beställde helt enkelt elektricitet utan att fråga om priset. Han trodde, uppgives det senare, att priset var lika överallt. Föreningen fick högsta taxan.

Smögens elektriska frågade och pressade priset. Det blev taxa 85:— + 1³/₄ öre, sålunda synnerligen billigt.

Hade Sotenäs även erhållit denna taxa, skulle en besparing på cirka 8,000 kronor om året blivit följden under åtskilliga år.

Gravarne—Bäckevik begärde genom undertecknad 5 år senare energi å Smögenlinjen till samma pris. Detta avslogs blankt av distriktsingenjören.

Efter 7 månaders underhandling beviljades samma pris, men då hade dessa samhällen nödgats besluta att bibehålla sitt gamla dieselektriska likströmsverk.

2) Göteborgs norra skärgård—Hisingen.

Undertecknad föreslog att skärgården respektive de oelektrifierade delarna av Hisingen skulle elektrifieras från en ny, gemensam tertierstation och efter industritaxa, för att nedbringa administrationskostnaderna samt sammanföra de olika belastningsobjekten å en gemensam mätare, i och för ökad utnyttjning.

Detta avslogs blankt 1928.

Skärgården fick dock en låg industritaxa vid 100 kW = 80:— + 2 efter 5 år 85:— + 2.

Lantbrukarna åter fingo den höga landsbygdstaxan 200:—/kW + 2:50/enhet + 7 öre och 3.5 öre.

Anledningen till den låga taxan för skärgården torde möjligen vara, att fiskarna hotade med att bygga eget dieselektriskt verk. (Elektrifieringen utfördes senare av ett utomstående bolag.)

Med dieselektriskt verk kan energi för närvarande alstras avsevärt billigare än de priser, som tillämpas genom statens landsbygdstaxa.

Ytterligare exempel från Västergötland:

3) Ö. Änimskogs E. D. F. erhöll landsbygdstaxa.

Köpmannebro E. D. F. åter erhöll en specificerad industritaxa.

4) Torsereids E. D. F., Trollhättan, beställde elektricitet och fick högsta taxan.

Gårdhems E. D. F., Trollhättan, beställde 3 år senare elektricitet, men fick 60:— + 6-taxan.

5) Magra E. D. F. erhöll landsbygdstaxan.

Uplo egendom i samma socken åter erhöll en billig industritaxa.

6) Föreningarna kring Nossebro, Essunga och Bärebergs E. D. F. erhöillo landsbygdstaxan.

Nossebro elektriska aktiebolag erhöill åter industritaxan.

7) Mellbydalens E. D. F. erhöill landsbygdstaxa.

- Södra Härene E. D. F. åter erhöll industritaxa.
 8) Fölene E. D. F. erhöll landsbygdstaxa.
 Vårgårdatraktens E. D. F. industritaxa.
 9) Skepplanda E. D. F. erhöll 60:— + 6-taxan.
 Älvängens E. D. F. landsbygdstaxan.
 10) Lerums elektriska erhöll industritaxa.
 Angereds E. D. F. åter landsbygdstaxa.

Ytterligare några exempel från Bohuslän:

- 11) Lyse E. D. F. erhöll landsbygdstaxa.
 Stångenäs E. D. F. åter industritaxa.
 12) Foss & Håby E. D. F. = industritaxa.
 13) Forshälla E. D. F. = landsbygdstaxa.
 Ljungs E. D. F. = landsbygdstaxa.
 V. Orusts E. D. F. = landsbygdstaxa.
 14) Spekeröd & Ucklums E. D. F. = industritaxa.
 Norums & Ödsmåls E. D. F. = industritaxa.
 15) Torsby—Harestad E. D. F. = landsbygdstaxa.
 16) Ytterby E. D. F. = landsbygdstaxa.
 Säve E. D. F. = landsbygdstaxa.
 17) Råda E. D. F. = landsbygdstaxa.
 Landvetter E. D. F. = 60:— + 6-taxan.

Flera exempel torde vara överflödiga att nämna.

För att mera i siffror kunna belysa läget inom vattenfallstyrelsens Trollhättedistrikt har Elektriska centralföreningen för västra Sverige utsänt frågeformulär till vattenfallsstyrelsens elektriska abonnenter. *Undersökningssirkulär.*

Vidare hava andra undersökningar vidtagits och har jag även tagit del av sekreteraren för Bohusläns elektriska förening, herr K. I. Sköldéns, helt separat införskaffat undersökningsmateriel.

I och för ytterligare kontroll och muntliga uppgifter har jag på uppmaning av centralföreningens medlemmar i Bohuslän ordnat med offentliga möten. *Protestmöten.*

Ifrågavarande möten höllos i Trollhättan den 28 sistlidne december samt i Uddevalla den 4 januari.

Vid båda mötena lämnade representanterna för Väst-Sveriges elektriska föreningar upplysningar om distriktsingenjörernas metoder, vilket föranledde närvarande riksdagsmän att fråga, om det verkligen förhöll sig så, och om det icke fanns något enhetsreglemente. Ingen kunde dock lämna någon upplysning härom.

Riksdagsman Hansson, Trollhättan, frågade direkt undertecknad, efter vilka metoder, som styrelsens distriktsingenjörer gå.

Jag måste svara: »Det är mig fullkomligt obekant och har aldrig varit möjligt fastslå.»

Allt har sedan 1918 skiftat med snart sagt varje företag och speciellt vid ombyte av distriktsingenjörer, vilket i vattenfallsstyrelsens eget intresse hade bort ske i något hastigare tempo. Detta senare har särskilt observerats vid Trollhättans och Göteborgs distriktskontor.

På alla sista tiden ha tendenser till en viss enhällighet gjort sig gällande genom distriktsingenjörernas försök att slopa alla kontrakt av in-

dustritaxetyp, samt införa den mera inkomstbringande »landsbygdstaxan».

En mycket aktad riksdagsman yttrade vid protestmötet i Uddevalla: »Detta är ju affärsmetoder, som tillämpas av s. k. fula affärer.»

Med monopol och statens pondus bakom torde det för övrigt endast erfordras en mycket ringa grad av intelligens för att efter årslånga underhandlingar enligt »utmattningssystemet» och vid förnyelse av kontrakt, oftast under avkopplingshot, göra en för styrelsen god affär med 10—20 års kontrakt.

*Styrelsens
skumnings-
politik.*

I frågan angående reglering av de vanliga alldeles för knappt tilltagna eller ordnade distributionsområdena erinras om vattenfallsstyrelsens s. k. skumningspolitik.

Denna metod består i att styrelsen kontraktsevenligt förbehåller sig alla bättre och större förbrukare, vilka kunna nås med i regel korta ledningar. Dessa abonnenter få uttaga energi direkt från styrelsens linjer och till *lägre pris* än de taxor, som lämnas den lokala distributionsförening, vilken åter kontraktsevenligt måste förbinda sig taga hand om distributionen till övriga mindervärdiga abonnenter inom ett visst s. k. distributionsområde.

Jag erinrar om Sotenäs E. D. F., Lyse E. D. F., Stångenäs E. D. F., Hindås E. D. F., Magra E. D. F., N. Björke E. D. F. m. fl.

*Styrelsens
kontrakt.
Olycksfall
§ 13.*

Angående vattenfallsstyrelsens normala kontrakt synes mig, att dessa böra omredigeras och undergå en närmare granskning.

Vill i detta sammanhang endast erinra om § 13. Skadeståndersättningskyldigheter.

Trots att styrelsen enligt lag är ersättningskyldig såsom ägare eller innehavare av transformator m. m., överföres medelst § 13 all ersättningskyldighet för skador genom elektrisk ström på abonnenten.

De elektriska distributionsföreningarna få därför dragas med *dryga*, extra årliga utgifter till försäkringspremier, låt vara att centralföreningen för sina medlemmar lyckats att väsentligt nedbringa dessa premier.

Taxeformer.

Den här flera gånger angivna landsbygdstaxan utgår från och med 1 januari 1930 med:

Tomgångs- och bottenkraftsavgift kronor 200:— (kW) (kilowatt)/år.
Effektbeloppet är delvis valfritt.

Enhetsavgift kronor 2:—/enhet/år vid 3,000 volt.
kronor 1:60/enhet/år vid 10,000 volt.

Förbrukningsavgift

Maj, juni, juli, augusti 3.5 öre kWh (kilowattimma).

Övriga tider på året 7 öre/kWh.

Med nuvarande utnyttjning under sommarmånaderna blir i själva verket förbrukningsavgiften *över 6 öre/kWh*.

Vid en så hög förbrukningsavgift, till vilken ytterligare adderar sig enhetsavgiften, sjunker den totala energikostnaden vid större utnyttjning ytterst långsamt och kan under alla förhållanden och de mest gynnsamma betingelser knappast understiga 8—7 öre/kWh.

Jämför här industrien i städer och samhällen, som gynnas av industritaxor med ytterst liten förbrukningsavgift.

En normal industritaxa har följande form:

Anslutningsavgift årlig.

Fast avgift per kW och år för visst maximalt effektbelopp.

Förbrukningsavgift varierande mellan $\frac{1}{2}$ — $1\frac{3}{4}$ — 2 — $2\frac{1}{2}$ öre kWh.

Härav inses lätt att en större utnyttjning respektive avsevärt minskat kWh-pris vid uttagning av större elektricitetsmängd icke är möjligt erhålla med en taxeform av nuvarande landsbygdstyp.

I detta sammanhang erinras om att endast cirka 60—70 procent i verkligheten kommer till godo. Överskjutande elektricitetsmängd försvinner vid ett landsbyggsdistributionsföretag i de långa linjerna, de många transformatorerna etc., och därtill kommer kostnaderna för de vidlyftiga distributionsnätens årliga underhåll.

Lantbruksnäringens utövare befinna sig härigenom i ett avsevärt sämre läge än industrinäringen, vilken arbetar med ytterst små förluster.

Likställighet av näringen.

I riksdagsmotionerna hava alltid förut ordats så mycket om avskrivning av överskulden.

Genom de årliga avsättningarna till förnyelsefonden torde denna s. k. överskuld, praktiskt taget, nu kunna anses avskriven.

I vattenfallsstyrelsens inlägga till Konungen 1923 heter det: »Vid bestämmandet av bygdenätsavgiften ligger det nära till hands att fördela bygdenätskostnaderna i proportion till anslutna antalet »andelar». *En tariffenhet* skall i likhet med en andel motsvara en hektar odlad mark, och i övrigt i möjligaste mån motsvara andelsbegreppet.»

Beräkning av bygdeenheter.

Till ledning för beräkning av dessa bygdenätsenheter har vattenfallsstyrelsen, kraftverksbyrån, den 6 februari 1924 utarbetat vissa normer, som sedermera även något justerats.

Allmän praxis vid landsbyggsdistributionsföreningar är:

Jordbruksfastigheter.

En hektar odlad jord = 1 »andel».

Obegränsad installationsrätt för lampor och motorer.

Andra fastigheter eller bostadslägenheter.

Två stycken lysplatser = 1 »andel».

Motorer beräknas särskilt efter överenskommelse.

Hur verkar nu dessa styrelsens beräkningar av tariff- eller bygdenätsenheter?

Svaret är, att enhetlighet liksom på övriga områden även saknas här.

Ökas antalet normala föreningsandelar med 20—25 procent, kommer man i ganska god närhet av de av distriktsingenjörerna beräknade tariffenheterna.

1,000 st. enheter	å	2: 50/enhet	utgör	2,500 kronor
1,250 »	»	» 2:—/ »	»	2,500 »

Spellet med enhetsantalet är minst sagt egendomligt, men jag vill likväl icke upptaga utrymmet med mer än tvenne fall.

Angereds förening fick 1929 i juni månad ett nytt kontraktförslag, att gälla från och med 1 januari 1930 på 10 år.

Antalet tariffenheter å kronor 2: 50/enhet var klart och tydligt angivet.

På förfrågan från föreningen framhöll jag, att priset var fel och skulle vara 2:—/enhet efter 1 januari 1930.

Distriktsingenjören i Göteborg förnekade detta, men lovade till sist, att ändra kontraktet.

När nytt kontrakt så småningom, efter flera månaders vila, utsändes, befanns antalet enheter ökade, så att totalbeloppet enligt den gamla beräkningen 2:50/enhet var ungefär detsamma eller något högre. Det var den sänkning föreningen blev delaktig av.

Flakebergs E. D. F. skulle förnya sitt kontrakt. Föreningen hade fått nys om att Tråvad, Önum och Naum, fått nya kontrakt å kronor 1:—/tariffenhet.

För att lugna Flakeberg, som endast hade ökat med 18 enheter på 4 år, från 996 till 1,014 enheter, skrev distriktsingenjören ut ett kontrakt på 1:60/tariffenhet. Man torde observera, att distriktsingenjören själv godkänt 1,014 verkliga enheter, men nu angiver 1,245.

Flakeberg är 10,000 volts abonnent. Alltså ett enhetspris å kronor 2:— 1928.

$$\begin{aligned} 2:— \times 996 &= \text{kronor } 1,992 \\ 1:60 \times 1245 &= \quad \quad \quad \text{»} \quad 1,992 \end{aligned}$$

Då föreningen på 4 år ökat med 18 st. enheter, torde det vara helt utslutet att på 5 år få ytterligare 201 st. enheter.

Kontraktet ser emellertid ovanligt ut med sitt från 2 kronor till 1:60 sänkta pris per tariffenhet 1928.

Då vidare 1:60 utgör det nya sänkta priset för 10,000 volt från 1 januari 1930 blir ifrågavarande förening ej delaktig av någon sänkning.

Huruvida de nämnda tre föreningarna i verkligheten erhållit ett pris av 1 krona per enhet torde nog böra undersökas.

Jag tillåter mig göra ett utdrag av föreningens brev till undertecknad respektive anföra distriktsingenjören i Skara skrivelse till Flakebergs förening, vilka tala för sig själva.

Flakeberg den 4 augusti 1928.

Herr ingenjör Emil H. Andersén, Göteborg.

Som någon Mariestadsresa ej kunde företagas, och något sammanträffande ej sedan ägt rum, ber jag nu per brev få några råd och anvisningar hur vi böra handla gent emot kraftverket i kontraktsfrågan.

Vi ha nämligen fått oss tillsänt för godkännande ett kontrakt, som bl. a. innefattar, att föreningen skall erlægga:

- a) En årlig bygdenätsavgift av 1 krona 60 öre per tariffenhet.
- b) En årlig effektavgift av 200 kronor per kilowatt efter t. v. 4 kilowatt.
- c) En energiavgift av 3 1/2 öre under 4 månader och 7 öre under 8 månader av året.

Vad vi nu särskilt ha fäst oss vid är bygdenätsavgiftens storlek. Den är visserligen sänkt från 2 kronor till 1:60, men i gengäld äro tariffenheternas antal höjt så pass att den summa, som föreningen skall utbetala härför, med mer än 50 kronor överstiger vad förut utbetalts för år. Det

är oss bekant att 3 st. föreningar i våra trakter nämligen Tråvad, Önum och Naum, som under innevarande eller föregående år fått nya kontrakt, lyckats få bygdenätsavgiften bestämd till 1 krona per tariffenhet. Vid påpekande härav för ingenjör Landberg, säger han endast att »liknande förhållanden ej föreligga för vår förening», och däri torde han otvivelaktigt ha rätt, ty enligt ingenjör (Namn) i Skara utsago, så berodde kraftverkets medgivande i detta fall på att dessa föreningar förut, (de äro gamla föreningar), haft så låga taxor, att vederbörande ej vågade i ett slag köra upp avgifterna i nivå med våra.

För oss verkar detta som den uppenbaraste orättvisa, det må tyckas vara nog, att våra föreningar under den gångna 10-årsperioden fått betala höga strömpris, och vi borde i fortsättningen, enligt vår mening, behandlas lika.

Jag vill nu be om Ni vill säga oss Eder mening, huruvida någon utsikt finnes att ernå någon sänkning och i så fall ge oss de råd, som Ni kan finna lämpliga.

Med största högaktning.

Namn.

Skara den 5 juni 1928.

Flakebergs elektriska distributionsförening, Flakeberg.

Flakebergs förening.

Med anledning av Eder skrivelse den 2 ds få vi meddela följande:

Enligt bifogade »Tariffenhetsnormer», som skall utgöra bilaga 3 i kontraktet, utgjorde antalet tariffenheten inom Eder förening vid 1924 års räkning 996 stycken. Enligt senast verkställd räkning under förra året utgjorde antalet 1,014 stycken.

Avgiften per t. e. utgör för närvarande, såsom framgår av Eder tidigare tillsänd skrivelse, 2 kronor. För 996 t. e. skulle bygdenätsavgiften således uppgå till $2 \times 996 = 1,992$ kronor, d. v. s. samma belopp, som anges i kontraktsförslaget. Emellertid medgives ökning av antalet tariffenheter år 1924 med intill 25 procent utan att detta medför höjning av bygdenätsavgiften. Detta uttryckes i kontraktet på det sättet, att ett med 25 procent förhöjt tariffenhetstal debiteras efter 1: 60 kronor/t. e. Således erhålles $996 + 25 \text{ procent} = 1,245$ t. e. à 1: 60 = 1,992 kronor.

Detta betyder sålunda, att föreningen kan öka sin nuvarande anslutning från 1,014 t. e. till 1,245 t. e. utan att bygdenätsavgiften ökas. Det är således av stort intresse för föreningen att öka sin anslutning.

Det är riktigt, att vissa föreningar vid övergång från tidigare kontrakt av speciell art till kontrakt enligt nu gällande norm fått bygdenätsavgiften nedsatt, men beror detta på speciella förhållanden, som ej föreligga för Eder förening.

Högaktningsfullt

STATENS VATTENFALLSVERK
TROLLHÄTTE KRAFTVERK.

Distriktsingenjören i Skara.

Namn.

Engångsavgifter.

Såsom exempel å engångsavgifter anföres:

Bohuslän.

Sotenäs E. D. F.	kronor	10,000
Skaftölandets E. D. F.	»	15,000
Stångenäs E. D. F.	»	10,000
Foss & Häby E. D. F.	»	40,000
Forshälla E. D. F.	»	8,000
V. Orusts E. D. F.	»	45,000
Bäve E. D. F.	»	4,500
Spekeröd & Ucklums E. D. F.	»	20,000
Hjärtums E. D. F.	»	1,500
Ytterby E. D. F.	»	10,000
Torsby—Harestads E. D. F.	»	6,000
Säve E. D. F.	»	13,500
Romelanda E. D. F.	Ingen avgift.	
Hindås E. D. F.	kronor	10,000

Västergötland.

Tösse—Tydje E. D. F.	kronor	9,000
Ö. Animskogs E. D. F.	»	5,000
Vassända Naglums E. D. F.	»	20,000
Västra Tunhems E. D. F.	»	15,000
Åsaka E. D. F.	»	4,000
N. Björke E. D. F.	»	8,000
Magra E. D. F.	»	12,000
Bälinge E. D. F.	»	5,000
Rödene E. D. F.	»	5,000
Angered E. D. F.	»	6,000
Fölene E. D. F.	»	16,000
S. Härene E. D. F.	»	12,000
Vårgårdatraktens E. D. F.	Ingen avgift.	
Grolanda E. D. F.	kronor	36,000

Till dessa siffror anföres tills vidare endast:

Forshälla E. D. F. har begärt återfå beloppet 8,000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har erbjudit återbetala 4,000 kronor, emedan tertierstation icke blivit byggd.

Föreningen har avslagit erbjudandet och begärt återbetalning av hela beloppet + 480 kronor, utgörande likvid för 120 kilogram kompensationskoppar à 4 kronor.

Ytterby lilla förening blev debiterad 10,000 kronor för sin tertierstation, låt vara att en industriabonnet något senare fått anslutning till samma station. Ytterby E. D. F. har även högsta andelsavgift av 235 kronor.

Torsby—Harestad E. D. F. uppgiver att distriktsingenjören begärde 10,000 kronor, men prutade till 6,000 kronor.

Åsaka E. D. F. har fått betala 4,000 kronor, enligt kontrakt av den 2 augusti 1918 på grund av exceptionellt ökade kostnader för byggande av linje- och transformatorstation.

Såväl linjen som tertierstationen voro emellertid byggda året förut, 1917, till Västergötland—Göteborgs Järnvägs A/B. torvindustri, Bred—Mosse.

Den 19 juni 1918 beslöt Åsaka E. D. F. att bygga sin distributionsanläggning enligt anbud av den 6 juni 1918.

Angående tillvägagångssätten i övrigt hänvisas till förut angivna metoder om tilläggskontrakt, sedan arbetet igångsatts.

Vid vissa industritaxor hos landsbygdsföreningarna händer det att effektbeloppet överskrides. Detta kan t. ex. bliva fallet under tröskningsperioder.

Styrelsen debiterar då icke blott den normalt utgående årsavgiften per kW/år, respektive förbrukningsavgift per kWh, utan dessutom ett extra tillägg, som i vissa fall torde kunna klassifieras såsom en »straffavgift».

Ett enda exempel torde vara nog att anföra: S. Härene E. D. F.

Föreningen har industritaxa, som utgår med:

90 kr. /kW/ /år + 2 öre/ kWh.

Följande avgifter för små effektuttag över det kontrakterade hava debiterats:

År 1920.	4: 66 kW	å 135: —	kr. /kW + 4 öre kWh + extra 7.5 %.
» 1921.	8: 96 . »	» 135: —	» / » + 4 » / » + » Kr. 88.69.
» 1922.	9: 10 »	» 135: —	» / » + 4 » / » — 15 %.
» 1923.	13: 79 »	» 101: 25	» / » + 3 » / » + 30 %.
» 1924.	13: 07 »	» 101: 25	» / » + 3 » / » + 30 %.
» 1925.	Räkningen är utlämnad till riksdagsman E. Bengtson, Kullen.		
» 1926.	4 kW	å 90: —	kr. /kW + 10 %
	9: 94 »	» 90: —	» / » + 25 % + 2 öre/kWh.
» 1927.	4: — »	» 90: —	» / » + 10 %
	7: 7 »	» 90: —	» / » + 25 % + 2 öre/kWh.
» 1928.	4 »	» 90: —	» / » + 10 %
	9: 07 »	» 90: —	» / » + 25 % + 2 öre/kWh.

Såsom en lämplig avslutning å detta moment torde dessa »straffavgifter» jämföras med den plikt, styrelsen betalar vid driftsavbrott, eller 1 öre per kilowattimme.

Den verkställda utredningen giver vid handen, att följande medelpriser per kWh nu betalas:

- A) Stor- och specialindustrien 0.5—1 öre/kWh.
- B) Andra industrier och småstäder 5—4 öre/kWh.
- C) Herrgårdstaxan 60:00 + 6, 12.5 öre kWh inkl. straffavgift.
- D) Landsbygdstaxan vid 2:00/enhet 10—8.5 öre/kWh.
- E) Industritaxa för landsbygdsföreningar 6.5 öre/kWh inkl. straffavgift.

I här angivna medelpriser inom taxa C, D, E, ingår icke ränta och amortering av engångsavgifter till styrelsen.

Priserna stå sålunda i verkligheten i motsvarande högre belopp.

Granskas nu dessa siffror i samband med vad som förut anförts, ser man genast skillnaden mellan lantbruksnäringens elektricitetsvillkor i jämförelse med övriga näringars.

Man inser vidare lätt, att taxorna C och D äro hopplösa.

Då ingiver taxa E större förhoppningar, att vid ökad utnyttning kunna få ned priset.

Tyvär elimineras detta nära nog helt av styrelsen, vilken vid varje nytt kontraktstillägg å ökad effekt, alltid bestämmer högre pris.

Straffavgifter
för uttag över
kontrakt.
Driftsavbrott.

Jämförelse
mellan olika
taxor.

*Kraftverkets
räntabilitet
och de 15
miljonerna rå
naturkraft.*

Kraftverksdirektören vid Trollhätte kraftverk uppgav vid bygdekraftsinstitutets första, offentliga sammanträde i Trollhättan den 27 augusti 1929: »Kraftverket har 1928 inlevererat 6,6 procent å det belopp, vartill kraftverket är bokfört, inbegripet de 15 miljoner kronor, som naturkraften är beräknad vara värd, motsvarande cirka 100 kronor per hkr.»

Byråchef F. Malm meddelade samtidigt, att det ålåde »kraftverket» att bereda staten vinst å de ifrågavarande 15 imaginära miljonerna.

Dessa 15 miljoner, som anses motsvara statens sedan urminnes tider ägda fallandelar, skola sålunda göras räntabla på landsbygdens bekostnad.

Utöver detta erinras om att vinsten å järnvägselektrifieringen bokföringstekniskt, enligt uppgift, överförts på Västeråsstationen.

Den verkliga vinsten å Göta Älvdalsverken är sålunda avsevärt större än den officiellt angivna.

1915 uppgavs det i kraftverket investerade kapitalet till 12,2 miljoner kronor.

1918/1919 till 23 miljoner kronor.

De imaginära 15 miljonerna hava först observerats sedan bygdekraftslagen kommit till.

Helhetsintrycket av ovan anförda torde icke närmare behöva definieras.

Under trycket av verkliga läget har emellertid resolutionerna utkristalliserats och enhälligt antagits.

Enhetligt reglemente, reglering av priserna, omredigering av kontrakten, torde väl vara ofrånkomligt.

Att åter tillsätta en komitté för utredning av frågan är fullkomligt hopplöst, såvida riksdagen icke först lämnar direktiv för beräkningsgrunderna.

Såsom kraftverksdirektören uppgav vid Vänersborgsmötet: »Man kan räkna efter 10 eller flera olika metoder.»

Ett sätt vore, att stor- och specialindustrien, respektive städerna, med utnyttjning över 4,500 timmar för prima kraft fränskiljas som A-abonnenter.

Alla övriga sammanföras såsom B-abonnenter med å samtliga fördelade kostnader.

Därefter kan man diskutera frågan:

Skola landsbygdsföreningarna placeras i en särställning såsom mest gynnad näring med särskilt statsanslag?

Göteborg den 7 januari 1930.

Emil H. Andersén.

Sekreterare och rådgivande ingenjör
vid Elektriska Centralföreningen för
Västra Sverige u. p. a., Trollhättan.
Utgivare av tidskriften Ljus och Kraft.